

המועצה להגנה על החירויות תוכנית פעולה אסטרטגית

מרכז אעלאם – המרכז הערבי לחירות המדיה, פיתוח ומחקר

תוכן עניינים

4	מבוא
6	מצב החירויות בישראל
9	הכיבוש וצמצום החירויות
10	חקיקה
12	שחיקת ערכים דמוקרטיים על ידי השלטון
13	שיח ההסתה – תקשורת ותרבות
14	עליית כוחם של ארגוני חברה אזרחית שמרניים
15	הסתה נגד הציבור הערבי
16	סיכום – מצב החירויות בישראל
17	האתגרים והצורך בהקמת המועצה
17	מול הכנסת ומוסדות ממשלתיים
18	מול התקשורת
19	מול ארגוני חברה אזרחית שמרניים
19	מול תורמים בינלאומיים
20	אתגרים העומדים בפני החברה הערבית
21	קריאות לפיטורים
22	ביטחון אישי של נשים פעילות
22	סיכום – האתגרים והצורך בהקמת המועצה
23	פעילות המועצה
23	מטרות על ומטרות נוספות
25	מי אנחנו מול מי אנחנו עובדים
25	פעילויות ליבה

25.....ניזולטר

26.....ארגון פגישות

26.....הקמת צוות תיאום יחסים בינלאומיים

27.....פרסום הודעות לעיתונות ומכתבים

27.....תיאום פעילויות הארגונים

27.....פעילויות נוספות אפשריות

28.....מכניזם לקבלת החלטות

29.....סיכום

מבוא

מאז הקמתה של מדינת ישראל ועד היום משקפים מעמדם וזכויותיהם של האזרחים הפלסטינים את המתח הקיים בין זהותה הלאומית של המדינה לבין יומרתה להיות מדינה בעלת משטר דמוקרטי. בסיסו של מתח זה הוא סיפור הקמתה של המדינה ואופן הקמתה – על חורבותיו של העם הפלסטיני, שהיווה רוב דמוגרפי במרחב הגיאוגרפי שבו היא קמה. אופן התהוותה של המדינה טמן בחובו סתירה אשר העמידה את עקרונות היסוד של המשטר החדש, כפי שהם השתקפו במגילת העצמאות שלה, בניגוד מוחלט למציאות בשטח: הממשל הצבאי והפגיעה בזכויות האזרח היסודיות של האזרחים הפלסטינים במדינה, והקריאה להם במגילה ליטול חלק בהקמת המדינה וקידומה.

מציאות הממשל הצבאי לא רק העיבה על מערכת היחסים בין האזרחים היהודים לפלסטינים שהפכו לאזרחים, אלא גם שיקפה מדיניות מכוונת של אויבות כלפי האזרחים הפלסטינים. מדיניות זו הניחה שהאזרחים הערבים הם איום ביטחוני מתמיד המחייב את הכנעתם, פוליטית וכלכלית, באמצעות כלים של המשטר הצבאי, ובראשם התקנות לשעת חירום (1945). במסגרת זו הוגבלו זכויותיהם של האזרחים הפלסטינים והופקעו רוב אדמותיהם.

לאחר תום תקופת הממשל הצבאי בשנת 1966, המדינה פיתחה מערכת שליטה מתוחכמת המורכבת ממדיניות של סגרגציה, תלות ופיקוח. מערכת זו ממשיכה להתקיים עד ימינו ובשנים האחרונות נוספו לה כלים חדשים שמטרתם דה-לגיטימציה של מנהיגותם הפוליטית של האזרחים הערבים ופגיעה במעמדם כאזרחים בעלי זכויות יסוד, הראויים להיות שותפים בקביעת אופייה ומדיניותה של המדינה. שינוי חוקי הבחירות בתחילת שנות האלפיים ותיקון חוק האזרחות סימנו מגמה זו ואף העצימו את התפיסה הרואה באזרחים הפלסטינים כאזרחים לא לגיטימיים.

כמו כן, עם התחזקות כוחות הימין השמרני והשתלטותם על מרכזי קבלת ההחלטות במדינה, אנו עדים לתהליכי חקיקה המסמנים גבולות חדשים לא רק בין אזרחים יהודים לפלסטינים, אלא גם בין חלקי החברה היהודית. קו ההפרדה החדש הוא בין אלה המזדהים עם הקו הלאומני-שמרני לבין הכוחות הדמוקרטיים-ליברליים. סימון קו הלגיטימיות החדש השתקף בשיח הנאמנות, אשר יצר הבחנה בין מי שנאמנים לערכי המדינה הלאומניים לבין כל מי שחתר להגן על ערכים דמוקרטיים וליברליים בחברה הישראלית. במסגרת זו, הכוחות השמרניים קידמו חקיקה לאומנית, אשר ציירה את תומכי הערכים הדמוקרטיים וערכי זכויות האדם – בייחוד אלה הנאבקים למען סיום הכיבוש הישראלי בשטחי הגדה המערבית והמצור על רצועת עזה, ובראשם ארגוני זכויות אדם – כבוגדים. המדיניות הממשלתית בכיוון זה נתמכה על ידי ארגונים אזרחיים שמרניים, אשר סייעו בליבוי היצרים והעמקת השסע בין מי שתופסים את עצמם כנאמנים למדינה וללאום למי שהוצגו כמי שאינם פטריוטים.

על רקע ההתפתחויות של השנים האחרונות, ובהן חקיקה הפוגעת במרחב החירויות האישיות והקבוצתיות בתחומים שונים, מעמיקה ומתחזקת המגמה הרואה בחופש הביטוי, חופש המצפון וחופש ההתארגנות ערכים אנטי-לאומיים שיש להגבילם בחקיקה. לנוכח מגמה מסוכנת זו, אנו רואים חשיבות עליונה בהקמת קואליציה של ארגונים אזרחיים ואנשי ציבור, המחויבים לקיומה של חברה דמוקרטית המושתתת על יסודות החירות והשוויון ועל ערך כבוד האדם.

המועצה להגנה על החירויות בישראל שואפת לקדם מעורבות פעילה של קבוצת ארגוני חברה אזרחית ואישי ציבור למען קידום ערכי יסוד דמוקרטיים והגנה על מרחב החירויות הקיים בישראל. המועצה תהיה גוף בעל שיעור קומה ונוכחות ציבורית משמעותית, והיא תשמש לקידום ערכים וחוקים דמוקרטיים וליברליים בישראל. כמו כן, המועצה תפעל כחומה נגד מגמות שלטוניות ואזרחיות המכרסמות בערכי החירות והשוויון. ההיגיון המנחה אותנו להקים את המועצה נובע מההבנה כי רק שילוב כוחות של ארגוני החברה האזרחית

השונים, תוך שיתוף פעולה, יוכל לייצר מומנטום משמעותי נגד מגמות צמצום מרחב החירויות.

המועצה תפעל בכנסת ובמרחב הציבורי כדי לגבש קואליציות ציבוריות ופוליטיות שמטרתן תהיה למנוע חקיקה הפוגעת בחירויות ולקדם כזו התורמת להן. כמו כן, היא תעסוק בניהול קמפיינים תקשורתיים, תפעל להרחבת מרחב הפעולה של הארגונים מול התקשורת והרשויות ותחזק את התיאום בין הארגונים השונים. המועצה תתבסס על תפיסה פלורליסטית של ערכי החירות והשוויון ותקדם גישה שוויונית לתפיסות עולם מגוונות, המכבדת את השונות.

בעמודים הבאים נפרוס את ההיגיון המכונן של המועצה להגנה על החירויות. נפתח בהקדמה היסטורית שתתאר את הצטמצמות מרחב החירויות בישראל בעשור האחרון ואת הרקע לצורך במועצה. לאחר מכן נציג את התחומים השונים שבהם אנו מזהים דחיקה של חירויות ואיום על המרחב הדמוקרטי, ואת התפקיד שהמועצה תיקח על עצמה בהתמודדות עם כל אחד מהם. לבסוף יוצגו מטרות העל של המועצה והמטרות הנוספות שלה, ויתוארו הפעילויות שאנו מציעים לקדם דרך המועצה.

התוכנית המוצעת להלן תהווה בסיס לפעילותה של המועצה בשנים הקרובות, ובעזרתה נוכל להפוך את הגוף החדש הזה לכלי מרכזי ואפקטיבי במאבק נגד המתקפה על החירויות בישראל.

מצב החירויות בישראל

מגמות של חקיקה מפלה וצמצום מדינתי של חירויות כמו חופש התנועה, חופש הביטוי וחופש ההתארגנות, היו מאז קום המדינה חלק ממדיניות ממשלות ישראל. בשנותיה הראשונות ישראל הונהגה על ידי ממשלות מפא"י הריכוזיות, שלא העמידו את החירויות בראש מעייניהן. גישתן של הממשלות הראשונות

לחופש הביטוי, חופש ההתארגנות וחירויות אחרות הייתה דורסנית ולעתים אלימה. בתוך כך התבלט היחס לאזרחים הערבים שנותרו בישראל אחרי מלחמת 1948, שהיה קשה במיוחד וכלל ממשל צבאי שבוטל רק ב-1966.

מאז כיבוש השטחים ב-1967, ישראל מחזיקה ברציפות אוכלוסייה פלסטינית גדולה תחת משטר צבאי. מנגנוני הכיבוש פוגעים בכלל החירויות האזרחיות ובזכויות האדם של הפלסטינים באופן מערכתי ומתמשך. שלטונה הצבאי של ישראל בשטחים ובמקומות אחרים והשאתה של המערכת החוקית בישראל תחת "תקנות שעת חירום" מוסיפות גיבוי חוקי וציבורי לפגיעות אלה בחירויות האזרחיות, הפרטיות והקולקטיביות של אזרחי ישראל ושל הנשלטים על ידה. ההשפעות של הכיבוש זולגות גם לתוך החברה בישראל גופא דרך נורמות סמכותניות וביטחוניות שבולטות בפרקטיקות של השלטון בישראל ובשיח הציבורי.

בשנות התשעים, עם התפתחות והתרחבות שיח זכויות האדם בעולם, נראה היה כי גם ישראל, בהשראת בית המשפט העליון צועדת על עבר יחס מתקדם וליברלי יותר בתחומי זכויות האדם והאזרח בגבולות הקו הירוק. מגמות אלו כללו את חקיקת חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, בד בבד עם התקדמות לעבר הסכמי שלום עם הפלסטינים ועם מדינות האזור ושיפור במעמדם האזרחי של אזרחי ישראל הערבים. אלו ביטאו מגמות אפשרויות של ליברליזציה והרחבה של מרחב החירויות בישראל.

ואולם, מאז הירצחו של יצחק רבין ועליית הימין הלאומני לשלטון בשנת 1996, חלה נסיגה משמעותית בשיח הפוליטי והמשפטי הליברלי. מגמה זו התחזקה ביתר שאת בעקבות האינתיפאדה הפלסטינית השנייה ואירועי אוקטובר 2000. ההגמוניה של הימין השמרני, אשר השתקפה בשלושת מערכות הבחירות האחרונות ואין סימנים כי תופר בשנים הקרובות, שינתה וממשיכה לשנות את אופיו של השיח הפוליטי ואת תפיסת העולם הדומיננטית במוסדות המדינה.

בעשור הנוכחי אנו עדים למגמה מדאיגה של צמצום מרחב חירויות האזרח ופגיעה מתמשכת בערכי יסוד דמוקרטיים. זאת באמצעות גישה המקדמת בכל מחיר את תפיסת העולם הלאומנית-משיחית ואת מגמת הסיפוח של חלקים מהגדה המערבית, כדי לחסום כל אפשרות לקידום פתרון הסכסוך הישראלי-פלסטיני על בסיס שתי המדינות. דעיכת תהליך השלום, האינתיפאדה השנייה ואירועי אוקטובר 2000, מלחמת לבנון השנייה ב-2006 והמבצעים הצבאיים בעזה ב-2008, ב-2012 וב-2014 הובילו את הממשלות השונות לקדם שיח אגרסיבי ולאומני ממוקד נגד החברה האזרחית, הכוחות המתנגדים לכיבוש, האזרחים הערבים-פלסטינים בישראל וכוחות השמאל הפוליטי. מגמה זו הפכה עם השנים למאפיין מרכזי של השלטון בישראל.

התגברות תדירותם של סכסוכים צבאיים כתוצאה מהתחזקות תפיסת העולם המיליטריסטית בישראל ודשדושו המתמשך של תהליך השלום הישראלי-פלסטיני שיקפו את המציאות החדשה בקרב חלקים ניכרים מהציבור בישראל. האליטה הפוליטית הדומיננטית דחפה חלקים משמעותיים מהציבור לעבר תפיסות לאומניות ומדירות והביאה לשחיקה של ערכי יסוד דמוקרטיים, שהיו מצומצמים ממילא. התפתחויות אלו החמירו משמעותית בעשור האחרון ושיקפו את התבססות הימין השמרני בהנהגת המדינה, מה שתורגם באופן מיידי לדעיכת האפשרות של תהליך שלום עם ההנהגה הפלסטינית ופתרון הסכסוך הישראלי-פלסטיני.

התפתחויות אלה העניקו לגיטימציה לכוחות לאומניים רדיקליים להמשיך ולקדם את מפעל ההתנחלויות בשטחי הגדה המערבית, להעמיק את החשדנות כלפי האזרחים הערבים וכך לייצר מציאות חדשה שבה הקו הירוק וההבחנה החוקתית בין ישראל גופא לבין השטחים הכבושים הם חסרי משמעות מעשית, למרות הניגוד הקיים בין מגמות אלה לכל האמנות הבינלאומיות בתחום זה, כולל אמנת ז'נבה.

שלטון הימין הלאומני-משיחי חתר לחסימת הקולות העוקבים והמדווחים על מדיניותו והדואגים לערכי זכויות האדם והאזרח. ארגוני זכויות האדם שהביעו דאגה מההתפתחויות בשטחי הגדה המערבית ופעלו נגד המשך השלטון הצבאי שם, וכן ארגונים אזרחיים שהצביעו על ההשלכות החמורות של המדיניות הכלכלית הניאו-ליברלית, אשר גורמת למצוקה הולכת וגוברת בקרב ציבורים רחבים באוכלוסייה, החלו להיתפס ולהצטייר כ"אויבי העם". ארגונים שמרניים, בשיתוף פעולה עם ממשלת הימין השמרני, החלו לקדם חקיקה החותרת לפגיעה בארגוני זכויות האדם ומביאה לדה-לגיטימציה שלהם בארץ ובחו"ל.

ארגוני החברה האזרחית וארגוני זכויות האדם הליברליים זיהו את הקו הפוליטי האנטי-דמוקרטי שמובילה ממשלת הימין השמרני בחקיקה ובהתבטאויות ויצאו למספר קמפיינים מקבילים. מאז מחאה זו אנו עדים באופן שגרתי למאבק כוחות בקנה מידה רחב – תקשורת, חקיקתי וציבורי – בין הממשלות השונות הפועלות לצמצום מרחב החירויות לבין ארגוני החברה האזרחית המתגייסים להגנה על החירויות השונות ועל זכותם לפעול.

הכיבוש וצמצום החירויות

כל דיון משמעותי בפגיעה במרחב החירויות בישראל צריך לנבוע בראש ובראשונה מתפיסה כוללת של השלטון הישראלי ושל יחסו לחירויות בשטח שבו הוא שולט. מדיניות הכיבוש המתמשכת מציבה את הפלסטינים במעמד של נתינים – מעמד חסר זכויות – והינה הפרה מתמשכת של החוק הבינלאומי. הפרת זכויות האדם בשטחים היא שיטתית, מערכתית וגלויה – במחסומים צבאיים, במעצרים מנהליים, בענישה קולקטיבית, בהקמת התנחלויות ובבזיזת משאבי טבע.

מציאות הכיבוש המתמשכת יוצרת גם הבחנה היררכית בין אנשים שונים הנתונים לשלטון הישראלי בדרכים שונות – הפלסטינים בעזה המצויים במצור מתמשך של ישראל, הפלסטינים בגדה המערבית הנתונים לשלטון צבאי של ישראל, הפלסטינים תושבי מזרח ירושלים שהינם תושבי ישראל אך לא אזרחים, הפלסטינים אזרחי ישראל שהם אזרחים מלאים מבחינה פורמלית אך בפועל נתונים לאפליה שיטתית ולרדיפה פוליטית, ואזרחי ישראל היהודים, שנהנים מזכויות אדם וחירויות במידה הגבוהה ביותר מבין קבוצות האוכלוסייה שתחת השלטון הישראלי.

הכיבוש נמשך כבר חמישים שנה, אך עם דעיכת תהליך השלום ועלייתם של כוחות קיצוניים לשלטון בישראל, לצד נסיבות בינלאומיות המיטיבות עם הממשלות הימניות, גוברים הקולות בימין הישראלי שמבקשים לקדם צעדי סיפוח של השטחים. תוכניות אלו, של סיפוח חלקי או מלא של הגדה, לא כוללות הענקת אזרחות לפלסטינים, אלא בנויות לפי היגיון של "מקסימום שטחים, מינימום פלסטינים". מדיניות סיפוח זו, שהופכת להיות אפשרות ריאלית יותר ויותר עם התחזקות מעמד הפוליטי של המתנחלים, הינה סכנה ברורה, מיידית וחמורה לערכים הדמוקרטיים בישראל.

חקיקה

מאז ממשלות אריאל שרון ואהוד אולמרט שכיהנו בשנים 2001-2009, ניתן לזהות התגברות הדרגתית של יוזמות חקיקה המצמצמות את מרחב החירויות האזרחיות והפוליטיות בישראל. חקיקה זו כוללת פגיעה במנגנוני שלטון החוק ובערכים הדמוקרטיים בישראל, בזכויות אינדיבידואליות של אזרחים ישראלים ושל אנשים הנתונים למרותה של מערכת החוק הישראלית בתוך גבולות ישראל ובשטחים הכבושים, וכן בחירויות הקולקטיביות של קבוצות אוכלוסייה וקבוצות אידיאולוגיות שונות בישראל. בעשור האחרון ניכר כי מגמת חקיקה זו, המצרה

את מרחב החירויות בישראל, מצויה בלב האג'נדה של מרבית הגורמים בקואליציות השולטות.

בתקופת כהונתו של אהוד אולמרט כראש ממשלה חוקקו שישה חוקים המצמצמים את מרחב החירויות בישראל. מאז עלייתו של בנימין נתניהו ב-2009 לשלטון, אנו עדים להתגברות מהירה ואגרסיבית של יוזמות חקיקה ממין זה.

ממשלת נתניהו הרביעית, המכהנת מאז 2015, נחשבת בעיני רבים לממשלה הקיצונית ביותר בתולדות ישראל. יוזמות החקיקה שלה, המכוונות לצמצום מרחב החירויות, וההתבטאויות המסיתות של חבריה, הן החמורות ביותר שראינו. לפי נתוני האגודה לזכויות האזרח בישראל, בכנסת הנוכחית אושרו כבר 25 דברי חקיקה (21 חוקים וארבעה סעיפים חדשים) המוגדרים כ"חקיקה גזענית ואנטי-דמוקרטית". לפי הנתונים, 156 דברי חקיקה נמצאים בשלבים שונים בתהליך.

לפי דוח האגודה, הממשלה הנוכחית עוסקת בצמצום מרחב החירויות בשבעה מישורים: 1. חקיקה המכוונת להגבלת סמכותו של בית המשפט העליון (פסקת ההתגברות, ביטול שיטת הסיניוריטי); 2. יוזמות הפוגעות בשומרי סף נוספים של הדמוקרטיה (חוק הגבלת סמכויות מבקר המדינה, הפגיעה בשידור הציבורי); 3. יוזמות הקשורות לשינויים בעבודת הכנסת (הגבלת חקיקה פרטית); 4. חקיקה המכוונת להצר את צעדיהם של ארגוני זכויות האדם וארגונים אחרים (חוק סימון העמותות, חוק V15); 5. חקיקה מכוונת לפגיעה במעמד או בזכויות של המיעוט הערבי בישראל (חוק הלאום, חוק המואזין); 6. חקיקה הפוגעת בחופש הביטוי ובפלורליזם (הגבלת כניסה לישראל למי שקורא לחרם); 7. פגיעה בפלורליזם יהודי, שהוא חלק מחופש המצפון והדת (הגבלת כשרות אלטרנטיבית, קידום מעמדו של המשפט העברי).

שחיקת ערכים דמוקרטיים על ידי השלטון

מגמה מדאיגה העומדת בלב הצטמצמות מרחב החירויות בישראל היא הזניחה של ערכים ליברליים בידי קבוצות הולכות וגדולות באוכלוסייה ועליית מגמות של הדתה בחברה היהודית בכללותה. את הדוגמה החזקה ביותר למגמה זו ניתן לראות בשינויים האידיאולוגיים שעברו על הליכוד – מפלגת השלטון בחלק הארי של שלושים השנים האחרונות, שביצעה פנייה לאומנית אגרסיבית. הליכוד היתה במקורה מפלגה לאומית-ליברלית, המחויבת במידת מה לערכי יסוד של חופש דיבור, הליך משפטי הוגן ושלטון החוק, גם כאשר היא מכפיפה את אלו לגישה מדינית וביטחונית ניצית ולאומנית. לעומת זאת, הדור החדש של מנהיגי הליכוד מבטא תפיסה רובנית (Majoritarian) ולא מהותית של הדמוקרטיה. לפי גישה זו, הימין נבחר לשלוט ועל כן הוא צריך לקדם באגרסיביות את תפיסת העולם שלו ולמסדה במנגנוני המדינה, ללא התחשבות בקבוצות מיעוט אידיאולוגיות או לאומיות.

על מגמה זו נוספת התחזקות מעמדם של כוחות דתיים-לאומיים בממשלה ובשלטון. בעשורים האחרונים עולה באופן עקבי כוחם של חלקים מהציבור הדתי-לאומי, המזוהים עם ההתנחלויות, ואלה מקדמים תפיסה המכפיפה את הזהות הדמוקרטית של המדינה לזהותה היהודית. מגמה זו משלבת בין הדתה של מנגנוני המדינה לבין קידום תפיסות לאומניות על ידה. הדוגמה הבולטת היא ב"חוק הלאום" (הצעת חוק יסוד: ישראל מדינת הלאום של העם היהודי), שמנסה הממשלה לקדם מאז שנת 2007 ללא הצלחה. אחד הרעיונות המרכזיים המגולמים בחוק הוא שישראל היא "מדינה יהודית" בעלת "שיטת שלטון דמוקרטית". כך הזהות הדמוקרטית של המדינה מוכפפת לזהותה היהודית, וההיררכיה בין השתיים ברורה: קודם כל יהודית ורק אחר כך דמוקרטית.

כאמור, שינויים אידיאולוגיים אלה הם תוצאה של תהליכים חברתיים, תרבותיים ופוליטיים ארוכי שנים, המצמצמים את המרחב הדמוקרטי ואת זכויות האדם

ומוקיעים כוחות המתנגדים לכיבוש, וכן של התייאשות כללית מתהליך השלום מול הפלסטינים והעמקת העוינות כלפי סביבת המזרח התיכון בעקבות האביב הערבי והסערות שעורר.

שיח ההסתה – תקשורת ותרבות

במקביל לשינויים השלטוניים בשנים האחרונות, ניתן לראות גם התחזקות מגמה של תקשורת ושיח ציבורי קיצוניים ואנטי-ליברליים. "ישראל היום", שופרו האישי של ראש הממשלה בנימין נתניהו וגוף תקשורת המקדם עמדות ימניות מובהקות, הפך בעשור האחרון לעיתון הנפוץ בישראל. עליו נוספת צמיחתם של גופי תקשורת חדשים כמו ערוץ 20 ואתר "מידה", המקדמים תפיסות עולם שמרניות ואנטי-ליברליות, וכן עליית נוכחותם של עיתונאים אגרסיביים בערוצי תקשורת מרכזיים שונים, המקדמים עלילות מסיתות נגד ארגוני זכויות אדם, שמאלנים ופלסטינים אזרחי ישראל.

במקביל למגמות הצטמצמות מרחב החירויות בשיח התקשורתי בישראל, ניתן לראות את התחזקותה של הסתה ימנית גם ברשתות החברתיות. תופעות רשת כמו קמפיין "דוד הנחלאוי" והיקפו של מופע התמיכה האינטרנטי והציבורי בחייל אלאור אזריה הן דוגמאות לשיח גזעני קיצוני ואנטי-דמוקרטי שזוכה לתמיכה רחבה ולוויראליות בקרב צעירים בישראל. כמו כן, ארגונים אזרחיים ימניים מקדמים קמפיינים תקשורתיים קיצוניים, התוקפים פעילי וארגוני זכויות אדם ומאשימים אותם בבוגדנות, כגון בסרטון "השתולים", שהפיק ארגון הימין הקיצוני "אם תרצו". נראה כי שיח לאומני מתגרה ומקצין, המסית נגד ארגוני השמאל האזרחיים, מפלגות השמאל והציבור הערבי, הוא מפתח לפניה אפקטיבית לציבורים הולכים ומתרחבים בחברת הרוב היהודית. דמויות רשת קיצוניות מבינות את המשיכה הזו ופועלות באגרסיביות לעוררה.

אחד המוטיבים החוזרים ברטוריקה של גופי התקשורת השמרניים, של העיתונאים האנטי-ליברליים החדשים ושל תופעות הרשת הקיצוניות הוא הצגת ארגוני זכויות אדם ושמאלנים כבוגדים מבית, כ"גייס חמישי" המנסה לפגוע במדינה.

עליית כוחם של ארגוני חברה אזרחית שמרניים

עוד זירה שבה מתקיימת פעילות להצרת מרחב החירויות בשנים האחרונות היא החברה האזרחית השמרנית. דוגמאות אחדות הן הפעילויות של המכון לאסטרטגיה ציונית, ארגון "אם תרצו" וארגון NGO Monitor, שעוסקים בסטיגמטיזציה, בהשתקה ובדה-לגיטימציה של ארגוני זכויות אדם. ארגונים עתירי משאבים אלה עוסקים בעיקר בניהול מתקפות על ארגונים אזרחיים ליברליים וארגוני זכויות האדם ותוקפים את מקורות המימון שלהם. ארגונים אלה מזהים את ארגוני זכויות האדם בישראל עם כוחות בינלאומיים המבקרים את מדינת ישראל ותומכים ב-BDS. מטרת ארגונים שמרניים אלה היא לחסום כל ביקורת על מדיניות ממשלות הימין.

חשוב לציין, שארגון "אם תרצו" מרכז חלק גדול ממאמציו בעבודת שטח בקמפוסים בישראל, שם הוא מקדם מסעות הסתה נגד מרצים ביקורתיים ותאי סטודנטים של מפלגות שמאל. בהקשר זה ראוי לציין גם את ה"תחקירים" שיזם ארגון "עד כאן", שהחדיר סוכנים לתוך ארגוני זכויות אדם כדי לחשוף את "פניהם האמיתיות" בתקשורת.

כאמור, שיאה של רדיפה זו מצד הארגונים השמרניים הגיע עם קמפיין "השתולים" של "אם תרצו", שבמסגרתו פורסמה בחורף 2015-2016 סדרת סרטוני הסתה נגד בכירים בארגוני החברה האזרחית ואמנים המזוהים עם אותם ארגונים. תומכי זכויות האדם תויגו כ"שתולים" של מדינות זרות הפועלים

בתמיכה בטרור פלסטיני. הקמפיין גרר את השיח הפוליטי ימינה והחדיר את מושג ה"שתולים" המקארטיסטי ללקסיקון הפוליטי הישראלי.

הסתה נגד הציבור הערבי

מאז הבחירות האחרונות חל שינוי מסוכן ביחס של הממשלה לציבור הערבי בישראל. שילוב הנסיבות של הסכם הגרעין עם איראן, שהוביל להורדה זמנית וקצרה של "האיום האיראני" מסדר היום של הממשלה, עם הקמת הרשימה המשותפת, שהגבירה באופן משמעותי את הנוכחות של פוליטיקאים פלסטינים אזרחי ישראל בשיח הפוליטי בישראל (הרשימה הוקמה, חשוב לציין, בעקבות העלאת אחוז החסימה מצד ממשלת הימין), הוביל את הממשלה לכוון את תעמולתה זורעת הפחד נגד הציבור הערבי. ההסתה נגד הציבור הערבי הפכה לבון-טון במפלגות הימין כולן ולאמצעי פשוט להשגת תמיכה ציבורית.

התגברות מגמה זו סומנה על ידי קריאתו המסיתה של ראש הממשלה בנימין נתניהו ביום הבחירות האחרונות לצאת להצביע כי "המצביעים הערבים נעים בכמויות אל הקלפי. עמותות השמאל מביאות אותם באוטובוסים". הדה-לגיטימציה לייצוג הפוליטי של הציבור הערבי ולעצם אזרחותם של הפלסטינים אזרחי ישראל נמשכה בהסתות בלתי פוסקות מצד הממשלה בגיבוי גופי תקשורת מרכזיים וארגוני ימין נגד החברי הכנסת של הרשימה המשותפת. כמו כן, יש לציין את ההסתה של השר לביטחון פנים גלעד ארדן ושל ראש הממשלה בנימין נתניהו נגד הציבור הערבי והאשמתו בגל השריפות שפקד את המדינה בקיץ 2015. על כך נוספו הוצאת הפלג הצפוני של התנועה האסלאמית מחוץ לחוק בנובמבר 2015; צמצום זכות המחאה של האזרחים הערבים בישראל והשימוש הגובר במעצרים מנהליים נגד אזרחי ישראל; האלימות הגואה של המשטרה בהתנהלותה מול הציבור הערבי, בין היתר בפינוי הכפר אום אל-חיראן – בתקיפתו של יו"ר הרשימה המשותפת ח"כ איימן עודה בגז פלפל

ובכדור ספוג ובהריגתו של יעקוב מוסא אבו אל-קיאען – בינואר 2017, ובמעצרים של 22 מפגינים נגד ההרג בעזה בהפגנה בחיפה, ביניהם ראש מרכז מוסאוה ג'עפר פרח ופציעתו, במאי 2018; התנופה החדשה של הריסות בתים החל מ-2017 והרדיפה השיטתית של מוסדות תרבות פלסטינים בישראל מצד שרת התרבות מירי רגב. חשוב לציין כי שיח גזעני ומדיר זה כלפי האזרחים הערבים מצוי לא רק בימין הפוליטי שבשלטון – התבטאויות המערערות על זכויות הציבור הערבי לייצוג דמוקרטי נשמעו גם ממנהיגי מפלגות השמאל הציוני והמרכז.

הרדיפה הפוליטית של הציבור הערבי מגיעה במקביל להתחזקותו של ציבור זה ברמה הכלכלית והפוליטית, מתוך שאיפה לסכל כל אפשרות לחילופי שלטון באמצעות קואליציה אלטרנטיבית שתישען על רוב אזרחי משמאל.

סיכום – מצב החירויות בישראל

מגמת ההסתה האנטי-דמוקרטית וצמצום מרחב החירויות בישראל היא תופעה רבת פנים ורחבת היקף. אמנם, האווירה הציבורית של כל ממשלה משנה את עוצמת הרדיפה, והשינויים בהרכב הקואליציה משפיעים על אפשרות החקיקה האנטי-דמוקרטית, אך למרבה הצער, הקולות הפוליטיים המכוונים נגד ארגוני זכויות האדם, נגד החברה הפלסטינית בישראל ונגד נטיות ליברליות ושמאליות בישראל באופן כללי, זוכים לתמיכה ציבורית רחבת היקף באופן מתמשך והם בעלי עומק והשפעה ציבורית משמעותית.

כנגד נטיות אלו, כדי להגן על החברה האזרחית, המועצה להגנה על החירויות תתאם פעולה אפקטיבית ומחושבת, המבוססת על אסטרטגיית יוזמה, שינוי ובלימה, שתנסה לעצור גל עכור זה של רדיפה ותקדם ערכים וחוקים אזרחיים אלטרנטיביים. לשם כך נכתב מסמך זה, שמתאר את קווי הפעילות של המועצה

לקראת תחילת עבודתה ולקראת מילוי תפקיד חשוב בקהילת זכויות האדם הישראלית, ויש לקוות שגם בציבור הרחב.

האתגרים והצורך בהקמת המועצה

לנוכח צמצום מרחב הפעולה של ארגוני החברה האזרחית והדה-לגיטימציה המתגברת של פעילות למען זכויות אדם ונגד הכיבוש, עולה הצורך ביצירת מועצה המאחדת את ארגוני החברה האזרחית המובילים בישראל, הפועלים בציבור היהודי והערבי, לשם פעולה משותפת. רוב ארגוני החברה האזרחית בישראל הינם קטנים ובעלי משאבים מוגבלים, ופעילותם בנפרד מקשה על כל ארגון וארגון להילחם באפקטיביות בסכנות האורבות לו מצד הממשלה וארגוני הימין. על החברה האזרחית בישראל להתאגד, כדי לפעול כגוף אחד במישורים שונים אל מול המתקפה המסונכרנת מימין. בחלק זה של מסמך האסטרטגיה יתוארו האתגרים המרכזיים העומדים בפני הארגונים במישורים השונים, ויתואר באופן כללי המענה שתוכל המועצה לספק מולם. חשוב לציין כי פעילות המועצה תישען על הפעילויות והאג'נדות של הארגונים המרכיבים אותה ואין בה כדי להחליפם.

מול הכנסת ומוסדות ממשלתיים

הלך הרוח של צמצום מרחב הפעילות משפיע באופן משמעותי על התנהלות ועדות הכנסת ומשרדי הממשלה. ארגוני חברה אזרחית המגיעים לכנסת כדי לתרום מניסיונם ומהמידע שאספו זוכים לעיתים קרובות לתגובות מסיתות מצד חברי כנסת. נראה כי חברי הכנסת מהימין משתלחים בארגוני זכויות האדם בישיבות באופן שיטתי, כדי להשיג תשומת לב תקשורתית וכתוצאה מכך רווח פוליטי באלקטורט הימני – הכללי והפנים-מפלגתי כאחד. כמו כן, הוקעת

ארגוני החברה האזרחית משפיעה על משרתי ציבור העובדים במשרדי הממשלה השונים. הדלתות של משרדים אלה לעתים קרובות סגורות בפני ארגונים, או שמשרדים אלה אף פועלים בעצמם להצרת צעדיהם של הארגונים.

אל מול קשיים אלה יכולה המועצה להוות כוח כבד משקל המשפיע על התנהלות הכנסת והממשלה. המועצה תיזום פגישות של נציגי ונציגות הארגונים עם יועצים משפטיים ודוברים של ועדות הכנסת השונות והמשרדים הממשלתיים, כדי לייצר שיתוף פעולה חזק יותר איתם ופתיחות מצדם לעבודה מול הארגונים. דרך שיתוף פעולה עם חברי הכנסת המזדהים עם פעילות הארגונים, ניתן גם ליזום חקיקה נגדית לזו שמקדמת הממשלה, שתסדיר באופן חוקי את תפקידם ומעמדם של ארגוני החברה האזרחית בישראל. יוזמה כזו, גם אם סיכוייה לעבור בנוף הפוליטי הנוכחי נמוכים, יכולה ליצור דרישת מדף מגובשת, המוסכמת על הארגונים, שתמתין לשעת כושר פוליטית. חקיקה כזו תוכל להיות דרישת הדגל של המועצה.

מול התקשורת

גל ההסתה ומבול ההתבטאויות האנטי-דמוקרטיות של חברי הכנסת והממשלה גררו חלקים מהתקשורת הישראלית לתפקד כשותפים במסע הרדיפה נגד החברה האזרחית. תחקירים מסולפים של ארגוני ימין מופיעים בערוצי החדשות כאמיתות, וכלי תקשורת ימניים באופן מוצהר פועלים כדי להשחיר את ארגוני זכויות האדם ואנשי השמאל באופן קבוע. הסיבה לפופולאריות של עמדה זו, מעבר להלך הרוח הכללי שלפיו הסתה נגד החברה האזרחית היא לגיטימית ומקובלת, נעוצה באופי הסנסציוני של "חשיפות" ממין זה, שבהן איש או ארגון מוקע כבוגד. זוהי שיטת פעולה שהתקשורת למדה מתופעות רשת קיצוניות.

מועצת החירויות תפעל להוציא תגובות תקשורתיות הולמות למסעות ההסתה, לקדם נציגים מהמועצה לדבר בכלי התקשורת השונים ולפעול לקיום פגישות של המועצה עם עורכים וכתבים בכירים בכלי התקשורת, כדי למנוע פרסומים מסוג זה ולקדם קשרים טובים של כלי התקשורת עם הארגונים. כמו כן, המועצה תפעיל מעקב אחר מגמות מדאיגות אלה בתקשורת.

מול ארגוני חברה אזרחית שמרניים

ארגוני חברה אזרחית שמרניים פועלים כנגד ארגוני זכויות אדם. המחקרים שמפעילים NGO Monitor, "אם תרצו" וארגונים דומים על מקורות המימון של העמותות זוכים לאפקטיביות גדולה כאמצעי לגינוי שלהן בציבור.

לאור זה, המועצה תנקוט עמדה התקפית מול הארגונים השמרניים ותקדם מחקרים וקמפיינים הנוגעים למקורות המימון של אותם ארגונים ולקשריהם עם גורמים קיצוניים בעולם, תוך מיפוי מלא שלהם. דוגמה טובה לעבודה מסוג זה היא הפעילות של "מרכז מולד" מול קשרי המימון בין ארגוני הימין למפלגת הבית היהודי.

מול תורמים בינלאומיים

לצד מתקפות הממשלה על מימון הארגונים, השינויים החלים במדיניות ובמשאבים של התורמים הבינלאומיים מייצרים שורה של קשיים בהתנהלות הארגונים מול תורמיהם – רבים מהם מדינות או פדרציות זרות. מאז המשבר הכלכלי של 2008 פחת באופן משמעותי המימון שמועבר לחברה האזרחית בכל העולם. מגמה זו טרם התהפכה ומוסיפה להשפיע על המימון לכל רוחב הפעילות.

להלן דוגמאות קונקרטיות לקשיים העומדים בדרכם של הארגונים בפעילות זו: נטייתם של תורמים מוסדיים להעניק כספים לפי פרויקט ולהסתייג ממימון של פעילויות הליבה של הארגונים; יצירת היררכיית לגיטימיות של ארגונים בעיני התורמים באמצעות מתקפת המדינה על ארגונים מסוימים, נוסף על עבודה ממוקדת בפרלמנטים זרים מצד ארגונים כמו NGO Monitor נגד ארגוני חברה אזרחית (לדוגמה: דה לגיטימציה של ארגונים התומכים בקמפיין ה-BDS); ולבסוף, התחרות בין הארגונים על מקורות המימון, שפוגעת באפקטיביות של פעולתם.

אל מול קשיים אלה יכולה המועצה לעבוד בכמה דרכים: לקדם תיאום עמדות ומדיניות מול תורמים בינלאומיים, לייצר שיתוף של מידע בנוגע להתנהלות נכונה מול הארגונים הבינלאומיים, כך שהניסיון שצברו חלק מחברי וחברות המועצה יתרום לחברים המנוסים פחות במגעים מסוג זה, וליזום מפגשים משותפים של המועצה עם התורמים.

אתגרים העומדים בפני החברה הערבית

מרבית האתגרים שתוארו עד כה הינם רלוונטיים ביתר שאת לארגוני חברה אזרחית של פלסטינים אזרחי ישראל. גל ההסתה האנטי-ערבי שמקדמת הממשלה מתבטא בהצרת המרחב האזרחי הערבי בישראל. הדוגמה הקיצונית ביותר לכך היא הוצאתה מחוץ לחוק של התנועה האסלאמית הצפונית ושל ארגוני החינוך, הצדקה והתקשורת שמזוהים עמה. כמו כן, גופי תקשורת פלסטיניים בישראל עומדים בפני מתקפות מתמשכות מצד הממשלה, שעושה דה-לגיטימציה לעמדות לא ציוניות או אנטי-ציוניות, גם כשאלה מושמעות מצד ערבים. על אלה נוספות מתקפותיה של שרת התרבות מירי רגב נגד אמנים ותיאטראות פלסטיניים (אל-מידאן, תיאטרון יפו, מוחמד בכרי, תאמר נפאר).

אל מול מגמה זו, המועצה תפעל ליצירת סולידריות בין החברה האזרחית היהודית לזו הערבית, ותדאג כי מתקפות על מוסדות פלסטיניים ייתקלו בהתנגדות שאינה מצומצמת לציבור הערבי. סולידריות זו גם תהיה בסיס לשיתוף פעולה טוב יותר בין החברה האזרחית הערבית והיהודית בארץ.

קריאות לפיטורים

אחת התופעות האגרסיביות של מגמת צמצום החירויות בישראל היא הקריאה החוזרת לפיטוריהם של אנשי ציבור, חינוך ותרבות, מצד גורמים בממשלה או מצד הציבור הכללי ברשתות החברתיות. בנובמבר 2017 קודמה על ידי עיתון "ישראל היום" הקריאה לפטר את העיתונאית מקבולה נסאר מהרשות הלאומית למלחמה בתאונות הדרכים ואף זכתה לתמיכה משר התחבורה ישראל כץ. זוהי דוגמה טובה לתיאום בין כלי תקשורת ימני לממשלה בדרישת פיטורים. חודשיים לפני כן, המורה טלי מזרחי מהישוב עומר נפלה קורבן לקמפיין הדחה מצד הורי הישוב בשל עמדותיה השמאליות, מה שהוביל להתפטרותה הכפויה.

קריאות אלה לפיטורים, בין שהן מצליחות ובין שלא, מייצרות אפקט מצנן חזק הגורם לעובדים רבים במקומות עבודה שונים, וביתר שאת לעובדות, להצניע את עמדותיהם ועמדותיהן הפוליטיות ואף לפרוש מפעילות פוליטית.

מול אתגר זה יכולה פעילות המועצה להיות רלוונטית במיוחד. פעולה משותפת של ארגוני חברה אזרחית, שחלקם עוסקים מראש בהגנה על עובדים, עשויה למנוע פיטורים כאלה ואף לייצר אפקט נגדי, של הצגת המפטרים (או הקוראים לפיטורים) כמקדמי עמדות חשוכות. זוהי דוגמה טובה לזירה שבה המועצה יכולה להביא להשפעה רחבה דרך פעולה תגובתית מצומצמת ומדויקת.

ביטחון אישי של נשים פעילות

עוד גורם המייצר אפקט מצנן על פעילים בארגוני חברה אזרחית, במפלגות ובקהילת זכויות האדם בישראל, הוא הרדיפה האישית של פעילים, ובייחוד פעילות. תופעה זו מצוינת בסקר שנערך על ידי קואליציית נשים לשלום, בשיתוף פעולה עם מדד הביטחון לנשים.

לפי הסקר, שנערך בקרב נשים פעילות נגד הכיבוש ונגד עוולות חברתיות כאחד – עובדות ארגונים, חברות מפלגות ופעילות עצמאיות – האלימות כלפי פעילות עלתה בשנים האחרונות, מצד אזרחים ורשויות המדינה כאחד. דווח כי 75% מהפעילות ספגו תקיפות מילוליות ברשת או בשטח מצד אזרחים בהקשר לפעילותן; 40% דיווחו על הטרדה או אלימות מינית; ו-36% היו חשופות לאלימות גופנית. נתונים משמעותיים נוספים מראים כי 48% מהנשים שנשאלו דיווחו על אלימות מילולית כלפיהן מצד כוחות הביטחון; 33% דיווחו כי עקבו אחריהן לביתה או שהן היו נתונות למעקב; 19% עברו מעצרים חקירות, חיפושים גופניים וחיפושים בביתן. היבט חשוב נוסף הוא כי 30% מהנשים שנשאלו דיווחו כי מצבן הכלכלי הידרדר בשנתיים האחרונות כתוצאה מפעילותן הפוליטית. כמו כן, נשים רבות דיווחו כי חוו אלימות מצד שותפיהם למאבק.

המועצה, כגוף מתאם המעביר ידע ומשאבים בין הארגונים, יכולה לפעול נגד תופעות אלה באמצעות הגברת המודעות לאלימות הגוברת נגד נשים, כחלק מתופעת צמצום מרחב החירויות, ובאמצעות קידום של סולידריות בין-ארגונית עם נשים פעילות הסובלות מרדיפה או מאלימות.

סיכום – האתגרים והצורך בהקמת המועצה

מתוך כל האמור, ניתן להסיק כי המטרה המרכזית של המועצה היא להוות כוח נגד משולב, המייצג את החברה האזרחית, את ארגוני זכויות האדם ואת ציבור

שוחרי זכויות האדם בישראל, מול המתקפה על החירויות ומגמת צמצום המרחב שמובילה הממשלה.

המועצה תפעל כגוף המשלב ארגונים יהודיים וערביים. לצד הכרה בהבדלים בין האתגרים השונים העומדים מול שתי החברות הללו, הגורמים השונים במועצה מסכימים כי הן המתקפה על הציבור הערבי והן המתקפה על החברה האזרחית נובעות מאותה מגמה מסוכנת של צמצום המרחב הדמוקרטי בחברה בישראל.

פעילות המועצה

קנה המידה של פעילות המועצה ייגזר מכמות המשאבים והעבודה שהחברות במועצה ישקיעו בה. צוות הפרויקט אמון על קידום המועצה, על ניהולה השוטף ועל יוזמה של פעולות, אך מידת המעורבות והיוזמה של הארגונים החברים המועצה תקבע במידה רבה את הצלחתה ואת ההתקדמות שלה כגורם מרכזי בהגנה על החירויות בישראל. רק מועצה פעילה ואקטיבית שמשותפים בה נציגים מארגונים רבים תהיה גורם רלוונטי בזירה הציבורית בישראל.

מטרות על ומטרות נוספות

הצעת פעילות זו תחולק באופן היררכי למטרות ליבה ולמטרות נוספות של המועצה, ומתוכן ייגזרו פעילויות הליבה של המועצה – הדברים שצוות הפרויקט יעדיף ויקדם בדחיפות – לעומת פעילויות נוספות, שיהיו פונקציה של תפקוד המועצה ושל היוזמות שיוצעו על ידי החברים בה.

המועצה להגנה על החירויות, כפי שנגזר משמה ומהצעת הפרויקט המקורית שזכתה לתמיכתו של האיחוד האירופי, תפעל כדי להגן על מרחב החירויות בישראל, אל מול המתקפות עליו, ולהרחיב את חופש הביטוי, המצפון וההתארגנות בישראל. מטרותיה הראשונות הן הגנה וקידום של חופש הביטוי, חופש המצפון, וחופש ההתארגנות, וכנגזרת מכך – זכותם של ארגוני חברה אזרחית וארגוני זכויות אדם לפעול באופן חופשי בישראל. ההגנה על חירויות בסיסיות אלה היא סיבת הקיום של המועצה, וחירויות אלו נמצאות בלב הניתוח של המועצה את תופעת צמצום מרחב החירויות בישראל בשנים האחרונות. מטרת יסוד נוספת של מועצת החירויות, הנגזרת מניתוח המגמות הפוליטיות בישראל ומהרכב המועצה, היא הגנה על חירויות הציבור הערבי, הנמצא בחזית המתקפה של השלטון.

מעבר למטרות עקרוניות אלה, הנמצאות ביסוד התפקיד של המועצה, ישנן עמדות שכמעט כל חברי המועצה שותפים להן, והמועצה בהחלט תקדם אותן, גם אם לא כמטרות ליבה. עמדות אלה כוללות בראש ובראשונה את המאבק בכיבוש ובשלילת החירויות של הפלסטינים הנמצאים תחתיו. וכדוגמה נוספת – המאבק לשוויון חברתי ולמען שירותים חברתיים שווים לכל אזרחי המדינה, יהודים וערבים, נשים וגברים כאחד.

נושאים אלה – המאבק בכיבוש, קידום חקיקה חברתית והמאבק באפליה – הם נושאים שהמועצה תקדם כגורם מתווך ומאפשר בין הארגונים. היא תצטרף ותתרום ליזמות שיגיעו מהארגונים החברים במועצה, אך בניגוד למטרות הליבה של הגנה על החירויות, בתחומים אלה המועצה לאו דווקא תיזום פעילות תחת שמה.

כמו כן, המועצה תאפשר, תפיץ ותתרום ליצירה של מסמכי מחקר בנושאים הקשורים לחירויות. עם זאת, היא תעדיף להשתמש במחקרים שמתבצעים

בארגונים השונים, לפרסמם, ולהפיצם, מאשר ליזום מחקרים משל עצמה. מטרת המועצה היא למקסם את הפעילות שנעשית בארגונים השונים, לטובת כלל חברות המועצה ולטובת החברה, ולהעצים את התיאום של חברותיה השונות. אין בכך כדי לפגוע או לגרוע בפעילות של כל ארגון בעצמו, אלא רק לתרום.

מי אנחנו מול מי אנחנו עובדים

המועצה אמנם מייצגת בעיקר ארגוני חברה אזרחית, אך מטרתה היא להגן על החברה האזרחית עצמה. כלומר, אף על פי שנעסוק רבות במצבם של הארגונים והעמותות ובהרחבת מרחב פעילותם, עיקר דאגתנו נתונה לשיח הציבורי הרחב בישראל ובצמצום החירויות במדינה. על כן, המועצה אינה רק קואליציה של ארגונים, אלא גם התארגנות בעלת ייעוד עמוק יותר ורחב יותר כלפי הציבור בישראל.

כפי שנובע מתיאור המציאות בדפים הקודמים, המועצה רואה את המתקפה על מרחב החירויות כבעיה משולבת, ששותפים בה הממשלה, התקשורת, דעת הקהל הציבורית ומגמות חברתיות-אידיאולוגיות ארוכות טווח. על כן, פעילות המועצה לא תצמצם רק לפעילות מול השלטון, אלא תתפרס על כלל הרבדים של החברה בישראל, שבהם תיראה לנו פעילותנו רלוונטית ואפקטיבית.

פעילויות ליבה

ניוזלטר

המועצה תבסס את נוכחותה בחברה האזרחית בישראל דרך ניוזלטר דו-שבועי שבו תוצגנה פעילות המועצה ופעילות הארגונים החברים בה. אנו נבקש מהארגונים החברים להעביר אלינו דיווחים על אירועים, פעילויות ופרסומים

שלהם, ואת החומרים הללו נפיץ לרשימת תפוצה רחבה. הניזולטר יהווה גם ארכיון שדרכו יהיה אפשר להתעדכן בפעילות שנעשית בשדה זכויות האדם הישראלי מתוך הפרספקטיבה הרחבה ביותר.

ארגון פגישות

המועצה תפעל כדי ליזום פגישות של נציגיה מהארגונים השונים עם גורמים משפיעים בחברה בישראל. צוות המועצה ייזום פגישות עם חברי כנסת, מנכ"לים של משרדים ממשלתיים, עורכים בכלי התקשורת ועיתונאים בכירים, כדי למקסם את ההשפעה של כל אחד מהארגונים ולהגיע ביתר קלות לאוזניהם של מקבלי ההחלטות. לפני כל פגישה כזו, צוות הפרויקט יתאם עם הנציגים והנציגות השונים של הארגונים את סדר היום של הפגישות ואת המטרות המצופות מהן.

הקמת צוות תיאום יחסים בינלאומיים

הארגונים עומדים בפני מספר אתגרים במגעייהם הן עם תורמים זרים והן עם גופים בינלאומיים (שתדלנות בינלאומית). בנושאים אלה המועצה תפעל כדי לשלב את הידע הנצבר של הארגונים השונים לכדי מדריך להתנהלות מול גופים בינלאומיים. יוקם צוות תיאום בנושא, שייזום פגישות עם מנהיגים בינלאומיים, נציגי פרלמנטים זרים, נציגי ארגוני חברה אזרחית גלובאליים ומכתיבי דעת קהל בינלאומיים.

השילוב של יחסים עם תורמים בינלאומיים ושל שתדלנות בינלאומית באותו צוות נובע מההיכרות המשותפת של גורמים רבים בארגונים עם שתי רמות אלה של יחסים בינלאומיים.

פרסום הודעות לעיתונות ומכתבים

המועצה היא גוף ציבורי, שמטרתו להגיע להשפעה בחברה ובמשלה. לשם כך, המועצה תדאג להגיב בנושאים הקשורים למטרות הליבה שלה בכל הזדמנות. לדוגמה, כאשר נחקק חוק שמטרתו צמצום מרחב הפעילות של ארגוני חברה אזרחית, המועצה תשגר לחברי הכנסת הרלוונטיים, לשרים ולתקשורת, מכתב המסביר את התנגדותה לחקיקה (עבודתה של המועצה מול הכנסת לא תסתכם בכך, כמובן); אם ירדפו אחר עובד ציבור שהביע עמדות **נגד הציבור**, המועצה תשלח מכתב תמיכה באותו עובד ציבור. מישור פעולה זה רלוונטי גם לנושא הפיטורים שמוזכר לעיל.

המשקל של פניות אלה ינבע מהעובדה שהמכתב ייצג לא רק ארגון קטן כזה או אחר, אלא את המועצה כולה ואת כלל הארגונים החברים בה.

תיאום פעילויות הארגונים

המועצה תפעל לקיים פגישות סדירות של חבריה לתכנון פעילות משותפת, אך לא פחות מכך, היא תתפקד כבמה שעליה יוכלו ארגונים להציג את פעילויותיהם ואת פרסומיהם באופן מסודר בפני שותפיהם למועצה. החשיבות של פורום זה תהיה ביצירת שיתופי פעולה בין הארגונים השונים במקום התחרות ביניהם, תוך דאגה לכך שהארגונים השונים לא ישקיעו את מאמציהם בדברים דומים בלי שיתוף פעולה.

פעילויות נוספות אפשריות

להלן יוצגו בקצרה מספר אפשרויות לפעילויות נוספות של המועצה, כפי שעלו מדיונים שנערכו בפגישות השונות של המועצה עד כה. פעילויות אלה יקודמו אם וכאשר תהיה נכונות בארגונים לקחת על עצמם את ריכוז הפעילות. המועצה

תפעל ללוות ולסייע בקידום פרויקטים אלה. פעילויות אלה מוצגות כרשימה פתוחה להצעות נוספות:

- ארגון כנס בינלאומי שנתי בישראל העוסק בזכויות אדם
- הקמת מכון מחקר העוסק בהגנה על החירויות בישראל
- בחינת הפעילות של המשרד לעניינים אסטרטגיים מול ארגוני זכויות האדם
- יצירת מחקר רחב היקף אודות פעילויות ארגוני הימין וקשריהם לשלטון
- קידום חקיקה המעגנת את תפקיד החברה האזרחית והגנה עליה

מכניזם לקבלת החלטות

כאמור, בליבת פעילויות המועצה תהיה בין היתר פנייה משותפת של צוות המועצה לעיתונות ולגופי ממשלה בהודעות לעיתונות, במכתבים ובפרסומים הנוגעים לענייני השעה. לשם קידום פעילות זו, המועצה מוכרחה לייצר במהרה מנגנון של תיאום הודעות וקבלת החלטות בין כל הארגונים. עלינו ליצור מערכת תקשורת וכללים קבועים, כך שצוות המועצה יוכל להוציא הודעות בפרק זמן סביר עם אישור כל הארגונים. מערכת תיאום זו בנויה בראש ובראשונה על אמון כלפי צוות הפרויקט, שיפעל מתוך רוח הדברים המוסכמת בדיוני המועצה. צוות המועצה יפעל שלא לפרסם דברים שחברי המועצה השונים לא יכולים לעמוד מאחוריהם.

כהצעה ראשונית למנגנון פרסומים זה, אנו מציעים כי כאשר צוות המועצה יראה לנכון לשגר מכתב או פנייה לעיתונות, הוא יפנה לכלל חברי המועצה בבקשה לאישור או תיקון של נוסח הפניה. אם שליש מנציגי המועצה (שבעה ארגונים) יחזרו תוך חצי יום עבודה לצוות הפרויקט ויאשרו את הפרסום, הוא יצא תחת שמה של מועצת החירויות, עם הלוגו שלה. כך תיראה המועצה כמייצגת באופן כללי את כלל הארגונים, אך הארגונים שלא אישרו את ההודעה לא יהיו חתומים

עליהם בשמם המפורש, ויכלו להצהיר כי זוהי פעולה של ארגון שהם אמנם חברים בו, אך אינם מסכימים בהכרח עם כל פעולה ואמירה שהוא מפרסם.

מודל עבודה זה יאפשר למועצה להתחיל את פעולתה אל מול המתקפות על החירויות. חשוב שחברי וחברות המועצה יגיעו להסכמה בסיסית שתאפשר לצוות הפרויקט לפעול בחופשיות כאשר הוא רואה לנכון.

סיכום

המועצה להגנה החירויות הוקמה מתוך צורך בוער בחברה בישראל, המידרדרת במהירות הרחק מערכי היסוד הדמוקרטיים והליברליים. פעילות הממשלות האחרונות, בשילוב עם מגמות חברתיות ותקשורתיות חזקות, דוחקת את החברה האזרחית, ארגוני זכויות האדם, החברה הערבית פלסטינית בישראל והשמאל באופן כללי לקרן זווית ולעמדה מוקצית בציבוריות הישראלית. אל מול מגמה זו, אנחנו בקהילת זכויות האדם הישראלית מוכרחים לשלב כוחות ולעבור ממגננה להתקפה.

המועצה תפעל כדי להיאבק על הציבוריות הישראלית, כדי לבלום את המגמות המסוכנות הללו, כדי להגן על המרחב הדמוקרטי בישראל ולקדם את המגמות החיוביות בחברה בישראל. היא תעשה זאת מתוך אמונה כי חברה חופשית מושתתת על חופש הביטוי, חופש ההתארגנות וחופש המצפון. בלי הגנה מספקת על חירויות אלו, ישראל תידרדר לעבר חברה סמכותנית, שבה השלטון יפעל באופן אגרסיבי נגד קבוצות מיעוט אתניות ואידיאולוגיות. אין לזלזל בשיעורם של מגמות המובילות את ישראל לעבר עתיד מסוכן זה. זהו נחשול גדול ומסוכן הזוכה לתמיכה משמעותית בציבור הישראלי. כנגדו עלינו לשלב כוחות ולפעול.